

Matajur

GLASILO BENEŠKIH SLOVENCEV

Lit. 20.— VIDEM, 16. - 31. DECEMBRA 1952. Leto III. — Štev. 55
UREDNIŠTVO in UPRAVA via Mazzini, 10 - Videm-Udine Naročnina: letna 400.— lir, 6 mesečna 200.— lir.

Složno v borbo za pravico

Zopet je tu Božič in kmalu bomo stovili v novo leto. Naše gore so že več dni pokrite z belo snežno odejo in nam pošiljajo zimski pozdrav, ki si ga tako malo želimo naše revno ljudstvo. V njihove hiše je zopet prišla beda in žalost. Ubogi otroci, brez kruha in toplega ognjišča, se tresejo od mraza in jokajo po revnih bajt-h naših vasi, medtem ko se gospodje prepevajo po mestnih ulicah, ne da bi se niti najmanj brigali za to, da bi ponudili pomoč našim ubogim ljudem. Ko gledamo visoke cene po mestnih izložbah, mislimo istočasno, kako se bo preživela množica naših brezposelnih in naših starih invalidov, kako bodo ti prebili božične in novejne praznike.

Koliko je naših izseljencev, ki so se v teh dneh vrnil domov in prinesli svojem tisto malo prihrankov, ki so jih z velikimi žrtvami in varčevanjem lahko pridelali, ko so težko delali v tujih deželah, po rudnikih v Belgiji in Franciji. Koliko je še naših izseljencev v inozemstvu ali po drugih italijanskih pokrajinah, ki ne bodo praznovali božičnih praznikov v krogu svoje družine. Koliko bo družin, ki bodo sedele okrog ognjišča in se bodo na sveto noč spominjale z žalostjo na očeta, brata ali sina, ki ga je vzela zadnja svetovna vojna, ali je podlegel v daljnih rudnikih Belgije in Francije, ko se je trudil, da bi prislužil kos kruha za svojo družino! Toda sedaj, dragi čitatelji, pustimo na miru preteklost in mislimo na sedanost, na našo bodočnost, v katero moramo tmeti zaupanje in zanjo tudi delati. Moramo delati za napredek naše zemlje, za dobrobit našega ljudstva, za dosego naših pravic in za izboljšanje našega teškega življenja.

Za ta cilj, dragi naši čitatelji in stonovi naše dežele, vas hočemo pozvati skupaj o Božiču in ob začetku novega leta, ker se že poznamo med seboj. Zberimo se torej in pojdemo skupno po isti poti, kot smo šli po njej v preteklosti. Pomagajmo drug drugemu, podprajmo drug drugega, da bo družina »Matajura«, ki je simbol in edini glasnik naše dežele, postala vedno močnejša. Lepo je boriti se z združenimi močmi in složno, za splošno blaginjo.

Brezbriznežem pa pravimo: pazite, ker kdor je odsoten, nima nikoli prav v nobeni stvari na tem svetu! Masa brezbriznežev je nejasna gmota, mrtvo telo, so nepotrebni ljudje. Naj se ti predranijo in začno premišljevat. Naj si zapomnijo, da se pozna napredek nekega naroda, ne samo po tem, koliko mila porabi, ampak tudi po številu dobrih časopisov ki jih čita. Podcenjevati naš časopis ali ne mu zaupati pomeni več kot brezbriznež, pomeni odklanjanje. To naj si zapomnijo.

Torej naj se končno tudi ti pridružiš nam in naj živijo z nami v tistem iskrenem ozačju resnice in pravice, v katerem živimo mi in potem se bodo tudi oni spremenili. Res je, da je »Matajura« majhen časopis, da je neznatna stvar, da mu še marsikaj manjka, ampak je glasnik našega ljudstva.

Našim nasprotnikom pa pravimo: Zakaj se borite proti nam? Samo v enem primeru lahko opravimo vašo borbo, v primeru namreč, da ste se pustili vplivati od klevetniške propagande, ki je nam nasprotna zaradi kruha in življenja. Bodite lealni z nami, kot smo tudi mi z vami in povejte nam v obraz kar mislite: razpravljaj bomo skupaj o številnih problemih in se razjasnili. Verjemite nam, da podtalna borba ni vredna poštenega nasprotnika. Če pa niste pošteni nasprotniki, se vas ne bojimo in »Matajura« bo živel proti vaši volji in bo nadaljeval svoje delo ter bo ostal zvest glasnik in odločen branitelj Beneške Slovenije.

Našim občinskim možem

Uvodnik v naši zadnji številki je povzročil celo vrsto komentarjev med našim ljudstvom. Številni zastopniki naših občinskih uprav so se obrnili direktno na naše uredništvo, da bi se opravičili zaradi občebe, ki je bila v tem uvodniku, občebe namreč, da so se mnogi med njimi obrnili na pot političnega oportunitizma, o katerem smatramo, da je škodljiv.

Zupan neke občine je pripomnil, da ne smemo pozabiti na posledice, ki bi sledile, če bi se naši upravniki postavili odkrito na našo stran. Prefektura bi jih odstavila in bi imenovala na njihovo mesto svojega komisarja, ki bi lahko bil tudi kakšen Napolitanec. Grožnje te vrste so že postavili nekaterim predstavnikom naših občinskih svetov, in ni še dolgo od tega, kar je nek župan iz naših krajev bil opozorjen in so mu grozili, da ga bodo odstavili samo zato, ker je dal našemu časopisu neko vest v objavo.

V takem položaju se torej nahajajo naši občinski možje. Da bi ne prišli pod upravo tujega človeka, so prisiljeni, da brezpogojno izpolnjujejo tisto, kar jim je od zgoraj ukazano. Mi z naše strani pa nikakor ne moremo opravičiti tako njihovo postopanje. Ljudje, ki imajo v rokah usodo naših občin, se ne smejo bati bor-

be za resnico in za pravico, ki je tudi našemu ljudstvu ne morejo odrkati.

Drastični ukrepi, s katerimi grozijo zastopniki državnih oblasti, lahko uplivajo do neke mere. Nad vlado stojijo še mednarodni organi, katerim se lahko pritožimo, če bi vlada še nadalje vztrajala pri svoji nameri in odrekala našemu ljudstvu njegove pravice. Organizacija združenih narodov, v katero upa, da bo prišla tudi naša vlada, je tista mednarodna organizacija, na katero se v primeru potrebe obrnili in zahtevali njeno intervencijo zato, da nam bo Italija dala kar nam po vsej pravici pritiče in da bo končno enkrat nehala z diskriminacijskim postopanjem proti nam. Mi smo narodna manjšina in kot taki imamo pravico do svobodnega kulturnega in narodnega razvoja. Drastični ukrepi kakšnega prefekta ali kakšnega kvestorja nam prav gotovo ne bodo mogli preprečiti, da bi mi ne napravili tistih korakov, ki so potrebni, da jih prisilimo k spoštovanju zakonov in obvez, ki jih je italijanska vlada prevzela tudi s podpisom mirovne pogodbe. Tudi ne bomo mi odnehali od borbe, ampak bomo vztrajali v njej do konca, v okviru zakonitosti se razume, ker je to tudi naša dolžnost. Zato se nkar ne bojte, pridružite se nam v tej borbi.

PREVEČ ZAKONOV IN PREMALO SPOŠTOVANJA

Za zaščito naših gozdov

Nikakor ne smemo misliti na tem svetu, da je vedno na eni strani vse prav in na drugi vse narobe, ali da je na eni strani vse dobro in na drugi vse slabo.

Tudi za božične praznike velja to pravilo. Ne smete se pri tej primeri razburjati. Če so namreč božični prazniki lepo slavje, ki vzbuja veselje pri velikih in otročih, pa ima tudi svoje težgobne slabe strani. In tukaj hočemo opozoriti ljudi na eno takšno napako.

O božičnih praznikih imamo navado postaviti božično drevesce, za katero se ponavadi odseka vrhove smrek in borovcev, ki jih potem prodajajo na trgu.

Za ustreči želji tako imenovanih dobro stoječih družin, ki lahko trošijo denar za veselje nekaj dni, se žrtvujejo drevesa, ki bi morala še rasti in ki bi v doglednem času bila lahko vir bogastva. Zaman je da govorimo o pogozdovanju, zaman se trudijo vlada in zasebniki pri obnovi gozdnega premoženja, če se istočasno dovoljuje brezvestnežem in neodgovornim elementom, da uničujejo tisto malo gozda, ki nam je še ostal.

Običajno se okrog božičnih praznikov vedno govori o odredbah in občinskih ter prefekturnih ukazih, v katerih se

Vsem skupaj pa povemo še tole: nadaljevali bomo tako, kot smo delali doslej in tudi boljše, če nam bo mogoče. Resnica, pravica, ljubezen do našega rodu in do naše zemlje, to so naši ideali. Kdo se boji takih stvari?... Zapomnite si dobro tudi to: nikoli nismo imeli namena zahtevati več, kakor tisto, do česar imamo pravico.

Združeni bomo nadaljevali borbo za svobodo in pravico, da bi zajamčili našim otrokom boljše bodočnost. Združeni se bomo borili za našo zemljo, za bodočnost naših otrok in našega rodu. Samo na ta način bomo ostali vredni sinovi Beneške Slovenije, ki je dala še toliko slavnih mož.

Končno pa želimo še vsem skupaj: Vesel Božič in srečno Novo leto, bratje beneški Slovenci!

opozarja občinske čuvaje in uslužbence gozdne straže na taka vandalska dejanja, ki jih je treba preprečiti in omejiti. Rekli smo da je zaman, če ostanemo takih ukazi samo prazne besede, ne da bi jim sledila tudi potrebna dejanja. Nikakor se ne more doseči spoštovanje nekega zakona, če nimamo dovolj odločne volje, da se nekoga prisili k takemu spoštovanju. Ljudstvo ve, da pes ki laja ne ugrizne in če mu še povemo, da imamo danes v Italiji v veljavi kar 26 zakonov, ki predvidevajo kazni za tiste, ki izrujejo, pokvarijo ali prodajajo drevesca, se bo to ljudstvo čutilo več kot pomirjeno. Misli si namreč, da če že prvi zakon ni bil dovolj učinkovit za dosego zaščite dreves in če jih je bilo potem napravljenih drugih 25, to pomeni, da nobeden od teh zakonov ni bil zmožen obvarovati gozdov pred opustošenjem. To je že običajna bolezen v Italiji: preveč zakonov in premalo spoštovanja do njih. Na mesto da bi ustvarjali nove zakone v običajnem normalnem ritmu, bi bilo treba ukreniti, da bi tisti, ki so za poklicanji, dosegli spoštovanje že obstoječih zakonov, skratka, da bi v resnici storili svojo dolžnost.

Sestindvajset zakonov je vsekakor preveč, ker gozdni stražniki ne morejo biti doktorji prava in poznati do podrobnosti, člen za členom vse te zakone.

Zato se v tej zmešnjavi členov, paragrafov in dostavkov držijo tistega, kar se jim zdi najboljšje, to je da kratkoma ignorirajo vse skupaj. Tako se vsa stvar vleče naprej in od časa do časa bodo zopet predložili v parlamentu kakšen zakon za zaščito dreves, postavili bodo kakšno vprašanje v senatu, prefektura bodo izdala kakšen razglas, občinske oblasti bodo objavile kakšno obvestilo, in vsi skupaj bodo zagotovili našim gorjanom, da obstajajo zakoni, ki ščitijo njihovo drevje in da če bo potrebno, bodo napravili še druge take zakone. Istočasno pa bodo tisti štirje brezvestneži nemoteno nadaljevali s sekanjem drevesnih vrhov po gozdovih in v novih nasa-

Vesel Božič in srečno novo leto

želi uredništvo in uprava »MATAJURJA« vsem svojim naročnikom, bralcem in prijateljem

Nadzorstvo in kultura

Milanski dnevnik »L'Italia«, ki je katoliško glasilo tega mesta, je objavil od meseca septembra dalje, nič manj ko sedem žaljivih člankov o naši narodni manjšini.

Pisec teh člankov je neki Fabretto, po rodu Furlan in ki je zelo znan v vseh katoliških krogih naše pokrajine. Svojtčas je bil ta človek urednik videmskega časopisa »Vita Cattolica« in je visok funkcionar italijanske Katoliške akcije.

V svojem članku, ki je bil objavljen dne 29. novembra piše med drugim tudi tolo: »Problem (naša narodna manjšina

p. ur.) je in ostane v tem, ta je nujno potrebno resno organizirati nadzorno službo na meji; ponovno je treba pregledati vse prepustnice in druge dokumente, katere ima sedaj preveč ljudi in katerih se poslužujejo tuči za take interese, ki jih ni mogoče kontrolirati; paziti je treba na nekatere dobro znane slovenske organizatorje, ali pa ki so v službi Slovencev, na njihovo svobodno kretanje in njihove znane krožke.«

Ker Fabretto omenja v svojem dolgem članku tudi naše uredništvo, mu odgovarjamo, da mi ne rabimo nobenega posebnega nadzorstva. Vrata našega uredništva so odprta vsem. Kar pa se tiče stikov, ki jih imamo s kraji onostran meje, je to čisto naravna stvar. Kulturno srečanje našega naroda, prav gotovo ni Rim, ampak je Ljubljana, kot je Dunaj kulturno središče za južnotirolske Nemce, ali Pariz za Francoze iz Val d'Aoste, čeprav so tudi oni italijanski državljani, kakor smo mi.

Prav gotovo ne bodo niti Fabretto niti njegovi dobro znani šepetalci tisti, ki nam bodo preprečili vedno bolj tesne kulturne stike z našimi rojaki v naši matični državi, ali izven nje.

PRI NAS IN PO SVETU

PROTEST LABURISTOV PROTI SPREJEMU ŠPANIJE V UNESCO — Dvanajst laburističnih poslancev je poslalo Spodnjemu domu predlog resolucije, v kateri protestira proti sprejemu Španije v članstvo UNESCO. V resoluciji pravijo, da je fašizem nezdravljiv s humanistično vzgojo, resnično znanostjo in pravo kulturo, ter da je sprejem Francove Španije v UNESCO sovražno dejanje proti najvišjim koristim španskega naroda.

NOVA AMERIŠKA VLADA — Novi predsednik ZDA, Eisenhower je sestavil popoln seznam bodoče ameriške vlade. V njej so naslednje osebnosti: zunanji minister John Foster Dulles, obrambni minister Charles Erwin Wilson, finančni minister George Humphrey, notranji minister Douglas Mc Kay, pravosodni minister Arthur Summerfield, kmetijski minister Ezra Benson, minister za delo Martin Durkin in minister za trgovino Sinclair Weeks. Poleg teh ministrov bosta vladnim sejam prisostvovala še načelnik uprave za vzajemno varnost in administrator za socialno zavarovanje.

ZASEDANJE SVETA FAO — V Rimu se je vršilo zasedanje mednarodne organizacije za poljedelstvo in prehrano FAO, kjer so razpravljali o poljedelstvu in prehranbenem položaju v svetu, o vprašanju ustvarjanja rezerv hrane na svetu za primer lakote. Sprejet je bil tudi proračun

organizacije za leto 1953. Prihodnje zasedanje bo v začetku prihodnjega leta v Rimu.

KORIST TUJSKEGA PROMETA — Iz dodatkov Komisarjata za tujski promet se je ugotovilo, da pustijo tuji v Italiji na leto povprečno 160—180 milijard lir. Italija računa, da se bo tujski promet tudi v bodoče ohranil na sedanji višini.

40 MILIJARD ZA ŽELEZNICE — Italijanski poslanski zbornici je bil predložen zakonski načrt, ki pooblašča najetje posojila pri Konzorciju za javna dela v znesku 40 milijard lir. Denar bodo uporabili za moderniziranje železnic. Železniška uprava bo denar vrnila v 30 letih.

FILM O ITALIJANSKI MANJŠINI V JUGOSLAVIJI — Podjetje »Adran-filme« iz Zagreba pripravlja snemanje novega dokumentarnega filma, ki bo prikazal življenje italijanske narodne manjšine v Jugoslaviji. V vseh krajih, kjer žive Italijani, so pri prosvetnih društvih osnovali posebne komisije, ki naj pripravijo zgodovinski in drugi material, potreben za ta film. Računajo, da bo film gotov do spomladi 1953.

OSEM MILIJARD ZA NOVE CERKVE — Italijanska vlada je predložila senatu v proučitev zakonski načrt, po katerem bi izdali osem milijard za zidavo 360 novih župnijskih cerkva in okrog 4.000 župnišč, od katerih bi jih bilo okrog 3.000 v Južni Italiji in na otokih.

REZIJA

RAVENCA — Zima je potrkala na vrata. Termometer kaže že več dni precej pod ničlo in za to občutimo prav v teh dneh pred Božičem še večjo revščino. Naš letošnji pridelek, ki že itak ni bogve kaj, ker je svet kamenit, je bil letos še posebno slab zaradi poletne vročine in jesenskega neprestanega deževja. Kar pa še najbolj veča naša revščina je brezposelnost. Občinski urad ni še nikdar beležil tako veliko brezposelnost kot prav letos; od 3000 prebivalcev, ki jih šteje naša občina je kar 747 ljudi brez dela, kar se pravi 25 odstotkov celotnega prebivalstva.

Kako bomo preživeli zimo, je danes največja skrb vseh naših ljudi. Težko je odgovoriti na to vprašanje, če ne bo za izboljšanje našega stanja poskrbela vlada.

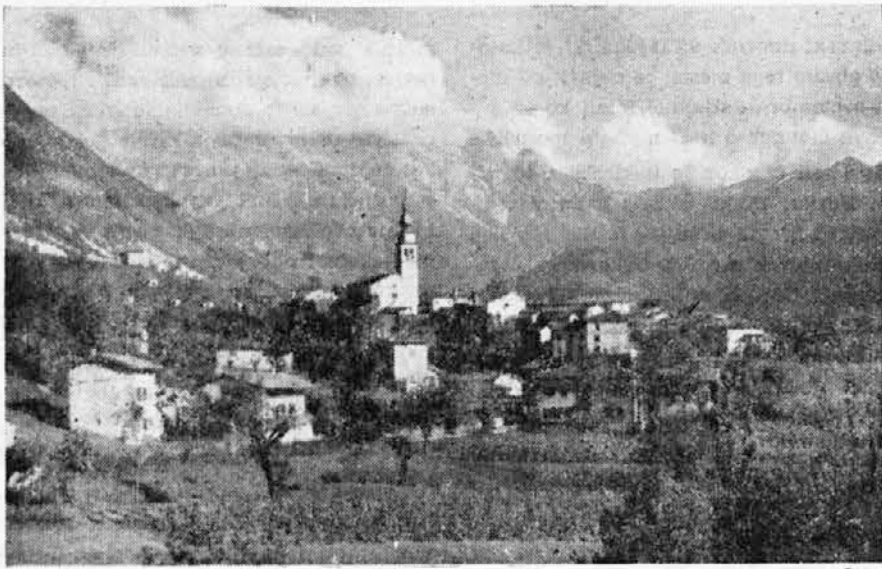
LISČECA — Pred dnevi so prišli k nam strokovnjaki od furlanske električne družbe (Società Friulana di Eletticità), da so pregledali kako se bo napeljala električna luč v našo vas. Stroške za napeljava luči bo deloma krila občina, deloma pa mi sami. Določeno je bilo namreč, da to morala prispevati za napeljava luči vsaka družina gotovo število električnih drogov in delavno moč.

Bomo videli, če bo tudi to pot italijansko časopisje hvalilo, da nam je bila električna luč podarjena!

BELI POTOK — V teh dneh je bilo dograjeno šolsko poslopje v naši vasi in kakor pravijo je eno najbolj moderno urejenih šolskih zgradb v vsej naši po-

krajini. Delo je prevzelo in tudi do konca izvedlo gradbeno podjetje Lendaro iz Njivice. Delo je dovršeno zares dobro. Šolsko poslopje se mogočno dviga iznad razpršenih hiš, kjer bivajo ubogi in revni ljudje. Nihče ne bi imel k tem nič pripomniti, nasprotno pohvaliti bi moral vsakdo, da je vlada poskrbela za gradnjo šolskega poslopja v tem zapuščenem predelu naše dežele, če ne bi vedeli kaj se skriva za tem. V Belem potoku, vas, ki je na pogled podobna mnogim gorskim vasem kje v Sardiniji, ni niti navadnih stezic, ki bi vezale zaselek z zaselkom, ni vodovoda in niti električne luči, katera je danes že navadna stvar celo v afriških puščavah; toda modernega šolskega poslopja v Belem potoku ne manjka. Gotovo je, da se v Belem potoku ne govori italijanski, ne furlanski ampak slovenski jezik. Tu tiči torej vzrok da je rimska vlada poskrbela prej ko za ceste, vodovod in električno luč za gradnjo modernega šolskega poslopja, kajti dobro ve, da bo samo potom te in potom dobro podkovanih učiteljev prišlo do čim hitrejšega raznarodčenja.

RAVENCA V REZJI

TARCENT

SEDILA — U cjeljm XX. stoletju, medtem ko to se posode pravi od energije atomike, luksuzni avtomobili ne brunče po lepih asfaltiranih cestah an arjopiani ne se obračajo tu oblake, radio an telefon no nosijo glas človeka od dneve konca sveta do drugega, naša vas so se zdi, ki na živi še te ljeta, ki so naši te stari živjeli pred Napoleonom.

An tej ki to je rjes, tu naši vasi za morjeti popiti no tačo dobre vode, ve muoremo hoditi almankoj pou ure oleč. Tuole če to gre use ljepo, zak kar to je dež te perikul, ki ve se zualucajmo po naših poteh proste an poune luže. Vodo, ki mi ve muoremo točiti na nje pitna an poljete še te ve njemamo. Večkrat to toča vidati tu seglotu kako žabo, ki na notre poskoči od naših natičič kar to je bondantno deža. Za prati huant, naše ospodnje no muorejo jeti delec tu potoke Karnante ali Tera, če no bi tjele vidati njih može s čisto srakico. Preteklo poljete judje iz Uzjunta so muorli njih krave pejati usaki dan do vasi Zatrej, če so bli tjele, ki no ne krepajta za žejo. Dnako so muorle narditi še drugi borki našega kraja.

Naš te stari šindik e dosti naredu za nam parpejati vodo an tej ki to je nam znano so po njega interesamentu paršili tu kumun dosti milione lir za to opero. Zatu ve uprašamo sedanjim kumunskim poglavarjem, ki no hitjeta s začetkom tega djela.

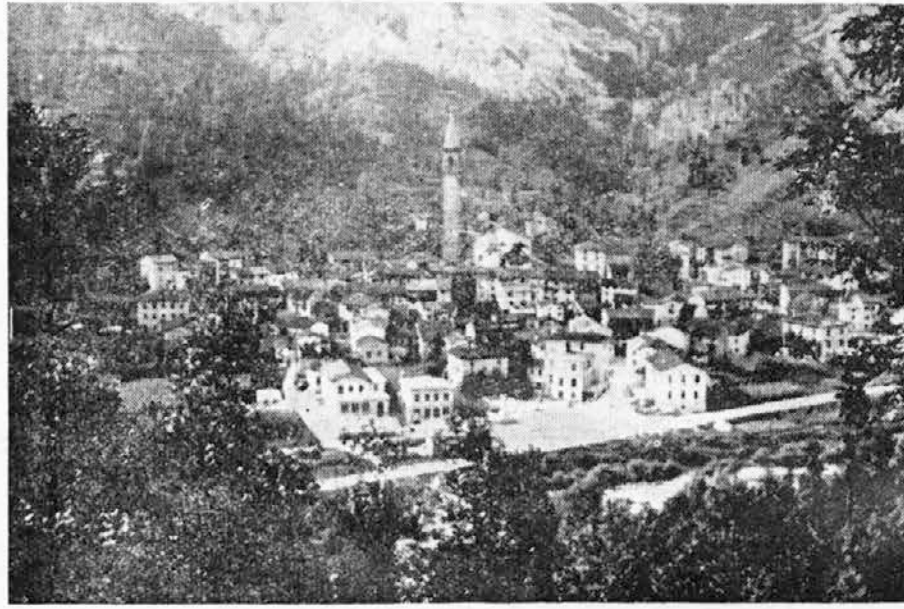
A. Kusič

GORJANI

U našim preteklim »Matajur« smo dosti pisali ore čez probleme an druge reči, ki so zadele u tjelem zadnjem timpu naš kumun. Med drugim smo tud povjedali, ki so ble votacijni dne 30. novembra a, na žalost, smo se zmutili pisati katjera lišta ne uerbala. Informacijni, ki so nam ja dali ta na kumune njese ble resnične an zatu ve muoremo povjedati, ki na nje uerbala lišta od demokracije kristjane, ma lišta od independente. Za nas to je dnako, na bodi uerbala ta ali ona, zak ne ena ne druga na nje slovenska.

V E S T I

iz vasi Beneške Slovenije

TERSKA DOLINA: VAS TER

dosti fadije za nam parpejati še telefon, ki o koventá še drugim bližnjim vasem kot so Muzac, Podbrdo an Breg.

Naša giunta na bi ne smjela se pustiti tekaj prositi, saj če so jo votali z velikom majorančo, na bi muorla sama vjedati, ki judje so tuo nardili zak na djelej njih interese.

ZAVRH — Pred kratkim smo zvjedali, ki naši provincialni poglavarji so preštudirali za pogozditi goro Bernardijo, ki na stoji blizu nas. Med drugim so povjedali, ki no študjajo narditi no novo cjesto, ki od naše vasi na peje tu Bernardijo, kjer to e ta stara forteča. Če to e tuole rjes, ne moremo drugega koj pohualiti take iniciative an šperajmo, ki s takim djelom no dejta mut, ki no pridita do kruha dosti djelouecu naše vasi, ki so brez djela an pouni mizerje. Taka cjesto na bi tjela dosti vejati za našo vas za njen turistični žvilup.

PODBRDO — To nje malo naših vaščanou, ki no uprašajo zak ve proteštajmo pruoti autoritadam, zak no našo cjesto ingerlajta. Po zadnjim deževju, po nekaterih krajih cjesto, ki od naše vasi na peje tu Ter, te se spravilo tekaj luže, ki

človek o ma mjeti strah hoditi po njej. Zatu naj se parpeje kak kubo pjeska, saj to e tele te dobri timp za ga potrositi po cjesti.

FOJDA

Djelo našega kumunkega konseja

Dne 3. tega mjesca je bli sklican naš kumunski konsej u Fojdi na katjerim so razpravljali več problemou. Diskusija je največ cajta zadržila za pregledati zadevo o vasi Podvrata, ki bo paršla pod naš kumun. Določil so, de se buodo napravile dve komisiji, ena fojdskega an ena ahtenskega kumuna, ki buodo določile kje naj gre nou konfin med obema kumuna. Med diskusijo so nekatjeri konsejeriji povjedali šindiku an giunti, de naj se dobro zapomnijo, de z novo vasjo, ki bo paršla pod naš kumun se bo muorlo buojs postopeti, kot ahtenski kumun, zak ljudje Podvrat njese paršili pod Fojdo za bit samo izkoriščeni z dauki kot prej, ma za mjeti od tega kak interes, ki prej ga njese mjelel.

Na tistim konseju so tud sklenil, de

se poveča dauke za ličence. Šindik je tud povjedou, ki čez malo časa buodo paršili tud soudu za naprej jeti z djelom, ki je momentalno ustavjeno, za narditi novo cjesto, ki bo peljala do Pedrože an Podcjerkve. Za šuoio u Čeneboli se bo muorlo še počakat, zak governo nje dodeli scudou, kumun ja s svojo kaso ne more tistega djela narditi.

Med drugim so konsejeriji razpravljali tud o potrebi asfaltiranja cjesto, ki od Fojde pelje do Vidma an par tjem djelu bi se skup ložli tud Paulat an Videm. Videmski kumun bo to cjesto asfaltirou do Tera, Paulat do Ronkov, Fojda pa ostalo. Našem kumunu bo tisto djelo koštalo 24 milijonou lir.

CENEbola — Pred kratkim so začeli tu naši vasi poderjati cjerkou za narditi ta na tjem šestim pušto no novo buj veliko an buj ljepo. To djelo to če košta 24 milione lir. Znakrat governo e paršou na pomuč s 9 milijoni lir an tuole e dau kot akont u pričakovanju, ki nova lec za zgraditeu nove cjerkve na prid u veljavo.

PODCERKEV — Djelo za narditi novo cjesto, ki na veži našo vas z dolino an Fojdo so ga pred kratkim ustavili zavoj zmanjanja soudu za plačati djelouecu. Na tjem djelo so bili okupani približno 90 naših djelouecu, ki so dajali 600 lir po dne oženjenim an 500 po dne neoženjenim.

SMARTNA KOSA — Pred kratkim je umarla naša vaščanka Zussino Pjerina, stara 65 ljet. Renca Pjerina je bla pouro cajta bolana. Družini izrekamo neše scžalje.

PEDROZA — Dne parvega tega mjesca so pejali tu špitau našo vaščanko Belgioj Antonijo, stara 65 ljet, zavoj srčne bolezni, ki jo muči že več cajta. Pred dnevi je njeno stanje postalo zlo resno an zatu so usi naši vaščani u skarbeh zinjno. Bouni Antoniji ve auguramo, ki na u kratkem cajtu ozdravi an se takuo porvarne u svojo družino.

VILE — Na čedadski preturi se je muorla zagovarjati naša vaščanka Sunta Marcola iz naše vasi zavoj tega, ki je živjela skupaj z dnim drugem možu med cajtom, ki njen mož je bli zapert an ki ga je ona denuncjela zavoj tega, ki je slabo runau z njo. Pretor je obsodiu ženi eno ljeto an štjeri mjesca zapora. Enako kazen je ušafu tud mož, ki je z njo živu.

Na čedadski preturi se je dougo cajta vlekla razprava za izgnat iz hiše, katere lastnik je Zussino Maurizio, Gildo Belgioj, ki stoji u njej. Pretor je določiu, da Gilda Belgioj lahko ostane u njej do septembra mjesca drugega ljeta.

61 ljet zakonskega življenja

Prejšnji mjesec se je dosti govorilo po usej naši okuolici o dveh starih zakoncih, ki sta 15. novembra slavila 61 ljetnico svoje poroke. To sta Trakonja Anton an njegova žena Ana Cencić — dve stari slovenski korenini. Anton Trakonja se je rodil 13. ženarja 1868, žena pa 24. februarja istega ljeta u Čeneboli an sta potlé paršila u Raščah pri Fojdi. Njih družina je bla enkrat zlo velika, saj sta imjela sedem otrok, tri sinove an štjer hčere. Usoda pa je tjela, de sta zakonca zgubila use tri sinove, dva sta padla u vojski, treči je pa umrú zavoj bolezni. Ostale so jim še hčere, ki so se pa use poručile von iz domače hiše an takuo sta starčka ostala sama u svoji hiši. Oba sta še tardnega zdravja, mož opravlja še donás djelo mježnarja cjerkve Sv. Martina

an djela tud na polju. Žena, ki je tud stara 84 ljet djela u hiši še kot ena mlada gospodinja an pomaga še možu obdjevovat zemljo.

Ceglih sta use svoje življenje djelala, živita donás težkuo, zak zgubila sta sinove, ki bi jim drugač pomagali. Usak se lahko predstavja, de živita starčka u zlo težkih razmjerah, saj njemata drugih entrat kot 3 tauzent lir na mjesec, tuo je penzjon za padla sinova.

Na dan slavljena 61 ljetnice njihove poroke so se zbral okuol njih hčere, vnuki (nevoudi) an druga žahta, ki so jim željel še dosti zdravih ljet. Ob tej priliki sta se tud po dosti ljetih nardil fotografijo. Tudi mi se pardužujemo z našim augurjam, de bi živjela še dougo ljet zdrava an vesela ta dva zavedna slovenska starčka.

ZAKONCA TRAKONJA ANTON IN CENCIC ANA IZ RAŠČAHA PRI FOJDI

VESTI

iz vasi Beneške Slovenije

AHTEN

MALINA — Končno se je naš kumunski konsej odločil za parpejati vodo borkam Frederones an Matjelič. Tuole so deliberali preteklo nedeju na kumune. Voda na če biti uzeta od vodovoda, ki gre skuozi našo vas an ki služi Ahtnu.

SMARTNA KOSA — Pred kratkim je umarła naša vaščanka Pelizzo Terezija, ki je dočakala visoko starost 86 let. Ranca Terezija je bila najbuj stara naše vasi. Na pokopališču so jo spremljali dosti ljudi.

SUBID — Pred kratkim ne se brala tu naši cjerkvi ta parva maša. Tej ki to je znano naša cjerkou je bila poderta od Njemceu med zadnjjo uojškó. Za jo narditi so kontribut dali naši judje an govorno. Tu njej to je še djela za narditi znotraj an zatuo oficialna auguracijon na če biti nareta tu zimi.

TORJAN

Občina Torjan, kot je znano, je občina z mešaním prebivalstvom. Tu živijo Slovenci u vaseh Mažerole, Skrila, Dejan an Tamorah. Te vasi so raztrešene po hribih an na žalost ne uživajo nobedre pravice. Na občini so zlo zapostavljene zavoj njih porekla. Dosti slovenskih družin živi tud na raunini an največ jih je na cjesti, ki od Torjana na pelje tu Campej. Tud tele družine so zapostavljene. Pred kratkim so se možje telih družin obarnili na občino, de bi jim poskarbjela za vodo napejat, zak so brez nje an kadar je suš je njemajo še za živino napejat. Občina pa jim nje dala sodisfacion an teli naši ljudje ne vjedo več kam naj bi se obarnil.

MAZEROLE — Pred kratkim se je poručiu naš vaščan Onelijo Spelat s Zussino Mafaldo iz Podcerkve. Mlademu paru želimo dosti sreče an vesejá u njih skupnem življenju.

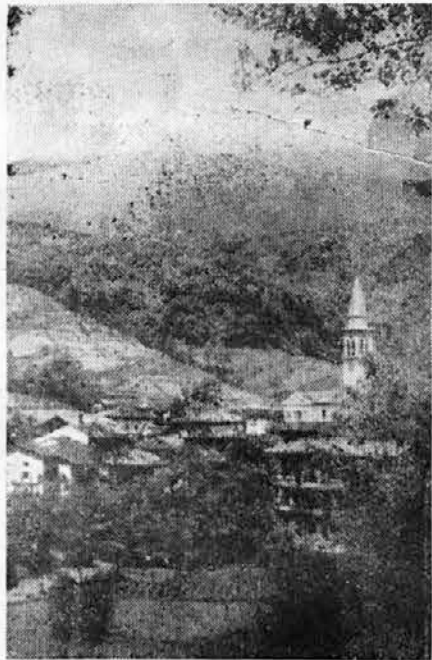
SV. LENART

NAŠA DEKLETA U VELIKI NEVARNOSTI — Nje dougo od tega, de je paršla u naš kamun ena fina an lepou obljecena gospa, ki je guarila italjansko an je hodila po hišah upraševat naše matere, če čejo dat svoje mlade hčjere u neko šuoło za se naučit kajšnega meštjerja ali, če imajo dobro glavo, jih bo pa dala študjerat. Tista gospa nje bla še nikol par nas an nobedan je nje poznou, a nje tjela povjedat od kuod je doma an kakuo se kliče. Ker je nekako čudno guorila, de lo ona skarbjeła za hčjeram za učenje, za obljeo an za hrano brezplačno an jih bo pejala u Rim, se je nam use tuo zójelo čudno, zak vjemo, de u današnjih dneih jih nje privatnikou, ki bi zastoj skarbjel za naše mladoletne. Povjedala je tista gospa tud, de dekleta buodo stalé u Rimu dok buodo u ljeta an med drugim je poudarila, de če se bo kaj z njemi gdilo, bo ona poskarbjela za use. Pred takim guorenjem so naši ljudje hitro uganil za kaj se gre an tuole je paršlo u uho oblastem, ki so začele djelat preiskavo an zdi se, de tista gospa je paršlá u naše vasi za dekleta spravít deleč od svojega duoma za se poslužít z njemi za nemoralna reči. Zatuo opozarjamo naše matere, de naj ne verjamejo ljepim obljubam takih žen, ki jih ne poznajo, zak za njemi se lahko skriva tista organizacija, ki hodí alla tratta delle bianche, ki pomeni trgovina z nadoužnimi dekleti. Po velikih mjestah u Italiji obstojejo take hiše, ki spravijo notar mlade hčjerice an tam jih daržijo dok so velike, potlé jih prodajajo za velike soude stimi bogatašem, de se z njimi zabavajo takuo kot čejó. Daržita mamice nimar odparte oči an če ne poznate ljudi jim ne stuojsa zaupat vaših deklet.

TAJPARANA

Pretekli tjedan so tu našim kumun deliberali za kupiti od dite Del Fabbro iz Taržizma gestjon od luči, ki ta dita ne jo daržala fin donás. Takoviš šperajno, ki odnjeta no nam jo dejta za buojši kup.

BREZJE — Zlo nas je pretresla žalostna nesreča, ki ne točala Tomažinu Cezarju iz naše vasi zavoj katere e zgubou življenje. Cezar Tomažin kar e paršou von iz domače čštarije, kjer se je zadržou no mar timpa, je med potjo pruoti svoji hiši spodpletou an spadou na tla. Par padca se je zlo udarou tu glavo an za-

TIPANA V KARNAHTSKI DOLINI

tuo so ga muorli pejati tu špitau, kjer je umaru sobito potlé.

KARNAHTA — U Kajzelovi hiši to u malo timpa je smart kar duakrat potoukla. Njeso se še potolazil za izgubo ospocinje Mabile, ki je umar še njih stari oca, Paule Filipič, star 82 ljet. Teško prizadeti družini izrekamo naše sožalje.

GRMEK

ARBIDA — Dougo cajta smo moučal brez se oglasit. Sadá pa mislemo, de je potreba, de tud mi povjemo kaj čemo an kajšne potrebe imamo. Use vesi garmiškega kamuna so u telih zadnjih ljetih imjele srečo, če so jim parpejal dobro pitno vodo. Našo vas pa so pustil kar odzat kot če bi ta ne mjela potrebe vode za svoje ljudi. Pred tridesetimi ljeti smo ušafal od uojške zapuščene nekaj starih lorovou (cevi) an smo se parpejal tisto vodo, ki nam ščuri na sredi vasi, a tista voda nje pitna, zak tam kjer izvjera nje bla napravjena vaška, de bi se filtrirala an takuo u dazeunih cajtih voda nje čista. Tud lorovi po katjerih teče voda tulku ljet so se obnučal an če se bo takuo še naprej pustilo, bomo zgubil še tisto vodo.

Naši kamunski možje, ki so bli takuo pridni za se interesirat za vodo dat usjem vasem, tudí takim, ki jim nje manjkala, naj se pobrigajo tud za našo vas, zak imamo veliko potrebo do novega vodovoda.

PLATAC — Pred kratkim so začel naši ljudje prekopavat zemljo za zgradit

cjesto, ki bo vezala našo vas z Gorenjim Erdom. Cjesta bo naprej nadaljevala an vezala tele dve naše vasi z dolino preko Dolenjega Brda. Hvala Bcgu, de se bo nazadnje rešila tudi tista zadeva katjero smo čakal douge desetletja. Soude za tisto djelo nardit jih je dala vlada a zapomrit se muoramo, de vlada nje bla dala prou neč, če njeso bli mjeli našega žornalja »Matajura«, ki se tulku bori za naše pravice.

HLODIČ — Zvjedli smo, de u naši vasi buodo zgradil rou hram, ki bo služiu za farmacijo, ki bo u kratkim cajtu postavljena u našim kamune. Nova farmacija je zio potrebna, zak se ji buodo posluževal ljudi našega an dreškega kamuna, katjerim je bluou preveč deleč hodit po zdravila do Skrutovo. Troštamo se, de tisto djelo se bo hitro začelo an takuo bo zaposlelih več naših djelouceu.

SV. PETER SLOVENOV

V borbi za kos polente je našel smrt

GORENJI BARNAS — Zlo nas je pretresla žalostna novica, de je 4. decemberja umrú u videmskim špitalu naš vaščan Koren Alojz. Kakor usako ljetu takuo se je tud ljetos odpraviu mož po furlanski raunini zamenjavat kostanj za sjerak. Takuo je šeu od duoma skupaj z drugimi vaščani dne 29. novemberja prout Morteglianu. Kdor je že kdaj videu take karovane z vozovi pounimi kostanja ali sjerka, vje, de muorajo naši ljudje prehodit oostí poti, de so mogli vos kostanj zamenjat. Okuol hodit u tjem slabim cajtu nje lušno, zak je pousod mraz an je težkuo ušafat gorak prastor za spanje. Naši ljudje hodijo ponavad spat u hljeve ali u senike. Po taki kalvariji je hodiu ranci Anton ljetos a na žalost se nje več varniu damou. Med potjo je hudo zbolou an zatuo so muorali tisti, ki so bli z njim ga peljat u videmski špitau, kjer so ugotovil, de ima hudo polmonito an zavoj te boljezní je že drugi dan umrú. Ker ranci Koren je umrú takuo na hitro, oblasti so ukazale, de se napravi autopsija trupla za katjero rezultat nam nje še znan.

Ranci Alojz je bli zlo parljubljen med usemi našimi ljudmi an zatuo ga bomo nimar daržal u spomínu, posebno še, zak je umrú u borbi za priti po težki an mučni poti do koščka polente za se prehranit čez zimo.

AUTOBUS ZA TISTE, KI HODIJO U SUOLO — Nje dougo od tega ko so loži eno novo autobusno linijo, ki služi samo za tiste šuolarje od oddaljenih krajou kot so Grmek, Dreka an Srednje, ki hodijo se učít u Špjetar. Autobus pride zjutraj dol ob 8. uri an zvečer odpelje šuolarje damou ob 16. iz Špjetra. Od križišča v Ažil odpelje ob 16.20. Autobus vozi šuolarje tistih kamunou brezplačno. Tako iniciativo muoremo zarjes pohualit, zak že dosti staršeu je mislilo ne pošiljat več svojih otrouk u šuolo profesional, zak so mjet preveč stroškou za usakdanjo vožnju. Autobus je pa samo za tiste, ki hodijo se učít meštjerja u profesionalno šuolo. Škoda bi bluou, če bi kakšen puobič ostajal na duomu, zak sadá je usem dobra prilika, de se brez stroškou nauči kakšnega meštjerja.

Vjedajte, de en star pregovor pravi, de kar se Vanček u mladosti nauči, tuo Vanac u starosti zna.

KLENJE — Dne parvega decemberja so mjet par Rakarjevih velik praznik, zak se jim je ta dan rodíu ljep puobič. Usi so ga zlo vesjel, zak njih parvi otrok je udná ljepa gospodinjica an zatuo je prau, de se jim je rodíu tud mali gospodar.

CEDRON — Pred kratkim je mjela komisija naše mlekarne sejo, kjer so razpravljali več reči. Nazadnje so med drugim tud sklenil, de buodo izvargli use tiste membre, ki ne hodijo redno na seje an boju na njeih mjesto votali druge.

MECANA — Naša vas šteje devet družin an stoji glih nad Petjahom u hribu Sv. Kocijana. Kot je usem znano je bla naša vas zlo požgana u cajtu zadnje uoj-

DREKA

Za Kolovratom na orstran meje so zlo bogati gozdovi. Drugo ljetu, takuo kot smo mogli zvjedat, tiste gozdove jih buodo prodal za posejč darvá an zdi se, de jih bo kupila njeka italjanska impreža. Tuole nam se zlo čudno zdi, zak tak gozd bi lahko paršla u roke našim domačinom, če bi se znal pogljat z ljudmi na onstran meje za kupčijo. Zlo pametno bi bluou, če bi se zanimal naši domačini an se nazar združil u eno gozdarsko zadrugo an oni sami takuo preuzel tisto djeio, ki bi jim parnesu velike koristi. Bi takuo djelal na domačim kraju an zvečer bi paršil damou spat, brez potrebe hodit po svjetu djela iskat ne klubuka ne bi mjeli potrebe parsneinat nobednemo gospodarju zatuo, ki mu je dau djelo.

ga je dau sam videmski tribunal. Tuole lahko vidite sami, saj je na zadnji strani lepou pišeno duo je dau dovoljenje, kje se štampuje an kje je njegov oficij.

Tisti, ki vam takuo pravijo an branijo, de bi ga brali, djelajo tuo samo zavoj tegá, ki »Matajura« piše u vašem jeziku resnico an se touče za interese vaših vasi.

SOVODNJE

Emo na vratih novega ljeta. U tjelim cajtu usak gospodar pregleda svojo bilanco, de bo vjedou kakuo naj bi se runou u novem ljetu. Glih takuo bi muorau nardit tud naš kamun an nam povjedat kakuo je z letošnju bilanco saj smo mi ta parvi, ki bi muorli vjedat kakuo grejo kamunski računí, zak vjemo, de če gre slato smo nimar mi, ki bomo muorli plačat z buj visokimi dauki eventualni deficit; če gre pa dobro je pa tud prau, de vjemo, de lahko upamo kakšne koristi. Na žalost pa muoramo povjedat, de je par nas tela rječ zlo skrta an nobedan naših ljudi ne more od kamuna neč zvjedat. Ker nam je slučajno paršou pod roke proračun dohodkou (entrate) ljetošnjega ljeta bo sigurno zlo interesiralo naše ljudi, če ga bo »Matajura« publicirou. Proračun dohodkou, ki jih je predvidevou kamun Sovodnje za ljetu 1952 je tale:

Redni dohodki (entrate ordinarie):

Premoženjski dohodki (Entrate patrimoniali)	L.	3.517.—
Razni dohodki (Entrate varie)	L.	293.794.—
Trošarina (Dazio)	L.	1.200.000.—
Družinski dauk (fogatik)	L.	3.185.359.—
Dajatve	L.	150.000.—
Suplementarni dauki na zemljišča an hrame	L.	407.754.—
Izredni dohodki (entrate straordinarie)	L.	1.360.078.—
Skupaj		6.600.502.—

Gibanja kapitala:

Posojila	L.	3.110.947.—
Postauke giro	L.	7.435.000.—

Celotni dohodki (totale entrate)	L.	17.146.449.—
----------------------------------	----	--------------

Tele so cifre, ki so muorle prít u kaso ljetos našemu kamunu. Sadá bi ljudje pa radi vjedli kakuo je bli ta denar ponucan. Če naši možje so resnično demokrati bi muorli povjedat natančno kakuo je šlo z izdatki (uscite). U dosti kamunah bilanco jo napišejo an postavijo ljudem na ogled, zak to nje nobena skriunost.

ČRNI VRH (PODBONESEC)

AZLA — Zvjedli smo, de bo muorla dat naša mlekarna biušemu mlekarju 400 tautent lir kot »buona uscita«, zak so ga pošjal proč od djela. Biuší mlekar je taccijon nardiu an razprava se bo daržala u Vidne na tribunalju dne 22. tega mjesca, če zadevo ne buodo prej pogljat.

NAŠ VAŠCAN - UREDNIK FURLANSKE REVIJE — Zvjedali smo, de je naš vaščan Karlo Jusič, ki živi mnogo ljet u Argentini, postau odgovorni urednik furlanske kulturne revije »FRIUL«, ki izhaja u Buenos Airesu an jo izdaja »Societad Friulana« tistega kraja. Por tej nalogi želimo našemu rojaku dosti uspehou an de bi si s tjem pardobiu še večjo slavo, ki jo že uživa na tujih an domačih tleh.

PRAPOTNO

Po vaseh našega kamuna hodijo nekateri propagando djelat, de »Matajura« je žornal, ki se ga ne smije prebjerat, zak je od oblasteh prepovedan. Takim lažničem ne stuojsa verjet. »Matajura« je legalien žornal an dovoljenje za ga štampat

PODBONESEC

U našim kamunu se je rodil pred 124 ljeti Ivan Manzini, ki se je zlo brigu za nardit dobró našemu ljudstvu. Kadar je bla u naših krajah u preteklem stoletju tista boljezen, ki so ji pravili pelarja (pellagra) zavoj tegá, ki naši ljudje njeso zadost hrane imjel, Ivan Manzini se je zlo interesirou an je šu večkrat celou do Rima za razluošt takratnemu govornu žalostne gospodarske razmjere naših ljudi. On je tudi pisou po žornalah gor mez tisto strašno boljezen, ki je morila ljudi an je nardiu posebne študje, ki so bli potlé uzeti u poštu od oblasti an na nje-gá pobudo so tud nardili posebne kuhnje, ki so kuhal za ljudi dobro hrano, de bi na to vižo pregnal to boljezen. Torej s takim djelom, ki ga je nardiu Ivan Manzini je bli človek, ki donás ne bi smijeli ga pozabit. Zatuo bi predlagal našemu kamunu naj postávi eno spomínsko lapičo na oficij, de ne bo pozabljeno njegovo ime tud našimu bodočimu rodu.

POGLED NA DOLINO SV. LENARTA

Ob 130 letnici rojstva našega prvega narodnega buditelja

PETER PODREKA

Prvi
pesnik
Beneške
Slovenije

Vrsta člankov o Podrekih iz Beneške Slovenije se ni zaključena. Danes hočemo govoriti o nekem drugem slavnom možu, o katerem lahko rečemo, da je prvi, ki se je oglašil kot pesnik beneških Slovencev in katerega 130 letnico rojstva praznujemo letos. Mislimo namreč Petra Podreka.

Rojen je bil v Sv. Lenartu dne 16. februarja 1822, kot sin revne družine. Bogoslovja je študiral v Vidmu, kjer se je odlikoval po svoji veliki nadarjenosti. Leta 1848 je bil posvečen za duhovnika in prišel kaplanovat v Trčmun, kjer je ostal osem let. Po značaju je bil miren in skromen ni si želel kakšnih boljših služb, ampak je hotel ostati navaden kaplan. Ljudje so ga imeli radi ker so uvideli v njem skrbnega in ljubečega dušnega pastirja, ki se ni brigal samo za moralne in duhovne potrebe svojih vernikov, ampak tudi za njihove materialne in gospodarske potrebe. V tistem času je zadela te kraje nesreča, da je po njih razsajala kuga. Podreka se je z vzgladno požrtvovalnostjo trudil, da bi olajšal trpljenje ubogega ljudstva ob tej nesreči.

Leta 1857 so ga preložili kot kaplana v Sv. Peter Slovenov. Veliko je bilo žalovanja ljudi za njim, vendar niso mogli ničesar proti ukazu nadškofijske pisarne. Ostal je tam 17 let in se tudi na novem mestu obdal z ljubeznijo in spoštovanjem župljanov.

Vendar pa ni omejil svojega delovanja samo na pastirovanje duš, ampak je kot dober in zaveden Slovenec skušal tudi z neumornim praktičnim delom pomagati k napredku na vseh tistih področjih, kjer je upal doseči kakšen uspeh. Dobro se je namreč zavedal, da se ljudstvo ne more zanašati na pomoč drugih. Že od samega začetka se je zanimal za socialna in gospodarska vprašanja, ter se predvsem posvetil sadjarstvu.

V ta namen je zaprosil da bi ga premetili v Ronac. Ko mu je bila prošnja uslišana, se je tukaj z dušo in telesom posvetil tej kmetijski panogi. Delal je zase in za druge, dajal nasvete o najboljšem načinu gojenja sadnega drevja, ker je spoznal, da je Beneška Slovenija zelo prikladna za sadjarstvo.

Sloves njegovem sadjarstvu se je kmalu razširil preko meje te vasi in njegovo sadje je v velikih količinah našlo pot na tržišča.

Nekoč je Podreka sam dejal: »To sadje bo postalo polagoma bogastvo dežele in morda bo odvrnilo Slovence od izseljenstva.« Pri svojem nadaljnjem delu je povabil v več vasi Beneške Slovenije razne predavatelje, ki so v svojih predavanjih poučevali ljudi v kmetijstvu. Za njegove zasluge mu je Furlanska agrarna zveza podelila posebno diplomu. Ni pa bilo samo sadjarstvo značilna

praktična delavnost tega duhovnika. Fristaviti moramo, da je bil mojster tudi v rezljanju in je napravil več umetniških del. Razstava, ki jo je organiziral oktobra 1886 v Sv. Petru Slovenov je pokazala velike zmožnosti našega Podreke. Pokazal je kakih 40 del, med katerimi je bila tudi mljarska stolnica z vsemi zvoniki, okni in okraski.

To, kar se tiče njegovega praktičnega dela. Govoriti pa moramo še o njegovem intelektualnem delu, ki je še večjega pomena.

Kot na splošno vsi Podreka, je tudi naš Peter močno občutil narodno zavest in ljubezen do svoje slovenske zemlje. Bil je celo prvi, ki je začutil v sebi prebujenje narodne zavesti in njegova je zasluga, da je to narodno zavest kot prvi začel prebujati tudi med prebivalstvom Beneške Slovenije. To se je začelo leta 1848 v dobi velikega narodnega prepoda slovanskih narodov v avstro-ogrskem cesarstvu.

JURETIČI, MARSELI IN POCERA, vasi v katerih je še danes, po zaslugi Petra Podreke, dobro razvito sadjarstvo

Peter Podreka je spoznal, kot pravi Ivan Trinko, da živi onostran Beneške Slovenije še drugo ljudstvo, ki govori isti jezik. Lahko si mislite veselje in zadovoljenje nekega učenjaka, ko je spoznal to prijateljsko družino. Zato je še kot mlad kaplan čutil v sebi veliko hrepenenje, da bi se prenovil in začel neko novo življenje.

Začel je imeti pogoste stike s Slovenci iz Soške doline. Nabavil si je slovenske knjige in revije, učil se je slovenskega slovstvenega jezika in čeprav mu je povzročalo to učenje v začetku težave, je pozneje slovensko toliko obvladal, da je začel celo pesnikovati.

Nekatere njegove pesmi so bile objavljene v revijah »Zgodnja Danica« in

»Zora«. Najbolj znana je »Slavjanka«, ki jo je pozneje uglasbil Carli in je bila objavljena leta 1874. V tej pesmi takole pravi o slovenskem dekletu:

»Jaz nisem Talijanka
pa tudi ne bom
sem zvesta Slovenka
in ljubim svoj dom.«

Ko je nekoč prišel v Kobarid, ga je sprejel dekliški zbor, ki mu je zepel to njegovo pesem. Najboljša in najlepša njegova pesem pa je »Slovenija in njena hčerka na Beneškem«, ki je bila objavljena v »Soči« leta 1871. To je zelo lepa in ponarodela pesem, »ki pooseblja slovensko zemljo v materi, katera objokuje svojo hčerko Benečijo,« kot pravi prof. Bruno Guyon v svoji knjigi »Slovenske kolonije v Italiji«. Ta pesem je morda sed tistega odpora, ki se je razširil v letih 1872 do 1880, ko se je ohladilo prvo navdušenje beneških Slovencev za Italijo in je na njegovo mesto

Slovenske šole so bile prve

Tu spodaj objavljamo poročilo šolskega ravnatelja za šolski okraj Sv. Peter Slovenov iz leta 1868. Iz tega poročila je jasno razvidno, da so v času ko je bila Beneška Slovenija priključena Italiji, obstojali v tej deželi samo dve italijanski šoli in še ti dve sta bili privatni. Pouk se je torej vršil pri nas v materinskem jeziku. Dejansko so bile skoraj po vseh vaseh zasebne slovenske šole, v katerih so poučevali duhovniki, kot so v tistih časih po Furlaniji poučevali italijarščino po šlah furlanski duhovniki.

Iz tega poročila je torej razvidno, da so že takrat začeli z raznarodovalnim postopkom med našim prebivalstvom potom ustanavljanja italijanskih šol. To raznarodovalno delo pa ni prineslo tistih sačov, ki so si jih obetali v Rimu, ker so po 86 letih tukajšnji prebivalci še vedno ohranili svoj jezik, ki ga še povzod govorijo.

Poročilo pa se glasi takole:

Poročilo o šolah v okraju Sv. Peter Slovenov

Šolski ravnatelj iz Sv. Petra Slovenov je našel leta 1866 v svojem okraju, kjer živi približno 15 tisoč prebivalcev na površini 163.480 km² in je razdeljen na osem občin z 80 vasm, samo dve italijan-

škofa iz Mondovi in ga razširil po vsej Beneški Sloveniji.

Ljubitelj folklorja je zbral precej krajevnih legend v narečju in mnoge od njih tudi objavil, kot n. pr.: »Baba ima zrcdovo glavico;« »Su, su, comari, che us judic;« »Il merlot scandaloso«, ki so bile objavljene v »Furlanskih straneh«.

Brigal se je tudi za to, da bi vsi zvedeli, kako je bila Beneška Slovenija za časa Beneške republike avtonomna dežela s posebnimi privilegiji. Za to je napisal v furlanščini poseben esej, objavljen prav tako v »Furlanskih straneh«, v katerem je navajal razne dokumente, ki so dokazovali to njegovo trditev. V tem eseu brani Slovence Beneške Slovenije, ki so jih takrat številni Italijani omalovaževali zaradi njihove bede in preprostosti. Tedaj je našteval slavne može, ki jih je dala slovenska zemlja in ki so postali slavni bodisi v semeniščih, kakor tudi po raznih italijanskih univerzah. Tudi on sam je bil ponosen na to, da je Slovenec, kar je z dvignjeno glavo priznaval.

Spriču tako obširne in vsestranske delavnosti pa so mu pošle moči in novembra 1889 je umrl, zapustivši v veliki žalosti ne samo vaščane iz Ronaca, ampak tudi vso Beneško Slovenijo.

Po njegovi smrti se je razširil glas, da je zbral številne važne dokumente o zgodovini slovenskega prebivalstva v Furlaniji. Morda so šli ti dokumenti z njim v grob. Vsekakor je gotovo, da je znani črnenjski rokopis prišel prav skozi njegove roke v javnost.

ski šoli, eno v Sv. Petru Slovenov in drugo v vasi Skrutovo v občini Sv. Lenart.

Ta ravnatelj se je v toliki meri pobrigal, da bi odpravil to pomanjkljivost in toliko uplival pri županstvih, da je bilo ob koncu šolskega leta 1867 odprtih 15 novih italijanskih šol v okraju in je tako naraslo njihovo število na 17.

Jasno je da je dr. Secl našel na županstvih tega skrajnega koščka Italije, tako dobro razumevanje, kot ga zamažemo želimo in objudenihi v bogatih krajih v neposredni bližini bolj naprednih središč; to razumevanje je še bolj upoštevanja vredno, če upoštevamo gmotno stanje teh alpskih vasi, težave pri prometnih zvezah, pomanjkanje učnih moči in razliko v jeziku, ker se skoraj v vsem okraju rabi samo slovenščina.....

V nekaterih krajih so zasebniki dali predvsem v denarju za ustanovitev šol. Vsekakor tako dober uspeh pričra o gorečnosti ravnatelja v korist izobrazbe in je v tem oziru vreden vse hvale.

Vzemimo podatke, kot smo jih našli ob koncu šolskega leta 1866-67 po ustanovitvi novih šol.

Imamo torej 17 šol z 11 učitelji-duhovniki, kar da po eno šolo na vsakih 919 prebivalcev, s središnjim obiskom po štiri na vsakih 100 prebivalcev. Povprečna plača je znašala po 207,16 lir.

Dekliške šole ne obstojajo, razen neke zasebne v središču, ki pa ni vredna posebne pažnje.

Zaslужijo pohvalo še učitelji Urli Luigi in Muzaligh Sac. Luigi učitelja v Sv. Petru Slovenov, ter Predan Ivan, učitelj v Krasu v občini Dreka.

O zmožnosti učiteljev si pridržujemo cenno na podlagi izkušnje letošnjega leta. Do sedaj se zdijo vsi dobri in zadovoljivi.

Videm, 21.7.1868.

JADRANSKI KOLEDAR

Pred tednom je izšel Jadranski koledar, ki se nam predstavlja v prikupni zunanji obliki in obsega mnogo zanimivih člankov iz življenja tržaških, goriških in beneških Slovencev. Poleg tega je koledarski del oplešan z reprodukcijami lepih originalnih fotografij s Tržaškega ozemlja, in naše dežele in vsebuje vrsto člankov o Beneški Sloveniji med katerimi je zelo zanimiva potopisna - etnografska črtica Riharda Orla, najzgodnejše postojanke slovenskega jezikovnega prostora vasi Breg v občini Gorjani (Montanars) in članek, ki ga je spisal dr. Andrej Budal o najvidnejšemu in najpomembnejšemu med možmi naše dežele, Ivanu Trinku, ki bo prihodnji mesec imel devetdeset let.

Koledar dobite v slovenskih knjigarnah v Gorici; njegova cena je 250 lir.

IVAN TRINKO:

NAŠI PAGLAVCI

ČRTICE IN SLIKE IZ BENEŠKE SLOVENIJE

Paglavski popoldan

»A, pobje! Vas že dobim!« je zakričal za njimi in pobral kamen, da ga zaluči v nje, pa ga niso čakali. Še od daleč so možu zabavljali in se mu rogali. Potem so se lotili Pavleka in se norčevali iz njega radi smešne zgodbe. Najbolj ga je dražil Jakec. Pavlek se je branil in se jezil. Ko pa ni mogel več, se je zagnal vanj in ga začel suvati. Jakec je pridno odbijal, tako da sta se naposled hudo sprijela. V slepi jezi sta izgubila ravnotežje, padla na tla, se valjala, vlekla za lase, pestila, praskala in vmes grčala, dočim se je Miha tiščal za trebuh od smeha. Vanček se je sprva tudi smejal, potem pa je pritekel mirit razljučenca petelinčka; saj je bil najstarejši in se mu je po pravici zdelo, da mora biti tudi najmodrejši.

S trudem je prišlo do miru. Polagoma so se vpkokjili, le Jakec se je še vedno ustil in zaletal zdaj v tega, zdaj v onega.

Drv niti v pameti niso imeli. Kaj še! Pavlek je bil celo kanjec izgubil; zapazil

je to, ko je hotel palico vsekati. Pustivši jopo na mestu, je tekel nazaj iskat izgubljeno ostrijo.

Jakec pa mu je medtem pobral jopo, splezal z njo vrh bližnjega kostarja in jo gori obesil. Pavlek je kmalu pritekel s svojim orodjem, takoj priveznil Jakcu klofuto in zakričal nadenj radi jope, saj je od daleč videl, kako je bilo. Potem je pa splezal ponjo.

Kostanj je bil star, rogljat in štorast. Pavlek je rad splezal nanj, ne toliko radi jope, ampak ker se je nadejal, da zasledi polha v duplji, za katero je znal. Najprej je vrgel jopo na tla, nižje spodaj je pa podrezal s tenko šibico v štor in notri je takoj zadrlo.

»Polh je, polh je!« je zakričal veselo. »Čakaj, čakaj!« so vpili drugi, »da so pripravimo.«

Vsi so bili pokonci. V trenutku so spravili skupaj kup kamenja. Tedaj je začel Pavlek zopet drezati v luknjo in glej! res bukne ven velik polh in zleti

navzgor po deblu Pavleku pred nosom.

»Lej ga, lej ga!« so vpili vsi skupaj in takoj je začel frčati kamenje. Pavlek se je bliskoma spustil na tla in jel kamenjati živalico. Polh je prestrašen letal sem in tje po vrhovju, skakal in se skrival, kar se mu je lahko posrečilo radi gostega listja in debelih vrhov. Otroci so ga pridno zasledovali. »Lej ga, lej ga!« je donelo pogostoma. »Daj mu, daj mu! -- Kje je, kje je? -- Čakaj, čakaj!...« in kamenje je frčalo v košato vrhovje. Šuma, krika, letanja in skakaranja ni hotelo biti konec. Vanček je naposled popadel za neki krontelj in ga zalučil v kostanj. Na prvi mah ni nič pomagalo; z drugim se je posrečilo stresti zbegano živalico iz gornjega vrhovja na nižje. Tovariši so pridno nadaljevali s kamenjem, dokler ni nesrečni polh padel na tla in se niso vsi hkrati vrgli nanj. Gruča se je živahno mešala. Miha popade živalico z roko, a takoj bolešno vzklikne, ker ga je polh vktal. Spustil ga je, da je hotel že zopet v deblo, a takrat je pritekel Vanček s kronteljem in bilo je po njem.

Otroci so bili vsi upchani, potni in prašni, pa kaj to! Zmagali so in vsak je zadovoljno vzel v roko in potehtal tolsto žrtev srečno zaključenega boja. Vanček je bil najbolj ponosen in se je možko držal. Jakec ga je zavidal.

Nastalo je vprašanje, čigav bo polh.

»Kaj vprašujete? Moj je, jaz sem ga!« je rekel Vanček.

»Viž ga! Jaz sem ga zasledil in izgnal iz štora! moj je,« je oporekal Pavlek.

»Vseh je, vseh!« se je oglašil Jakec, »vsi smo ga lovili; dvakrat sem ga s kamnom zadal.«

»Moj je, moj!«

»Ne, moj je!«

»Vseh je, vseh!«

»Molči ti!«

»Ti molči! Vseh je.« Tako je šel prepir in malo, da se niso zopet spopadli. Pa Vanček je brezobzirno vteknil polha v žep in bilo je konec prepira.

»Halo! Pojčimo iskat drugih; jaz vem za druge štore.«

»Seveda! Kdaj pa nabereimo drva?« je opozoril Miha.

»Beži, beži! Na drva misli! Imamo še časa za to. Drva bomo nazadnje,« je odgovoril Jakec, »zdaj bomo pajčinali, kakor smo dejali.«

»No, saj res! Pozabili smo.«

»Ali ste prineli solde?«

»Seveda smo jih! Samo pazi, da nas ne opehariš kakor oni dan,« je pripomnil Miha.

»Kaj?«

»Kaj! Saj veš kaj, saj smo te že enkrat namazali zato. Goljufaj, pa je!«

»Goljufam? Jaz! Boš videl, kako dobiš za ušesa!«

»No, no, pustita! Pavlek, pripravi kolico!« je ukazal Vanček.

Količ je bil kmalu gotov in takoj so zleteli do znanega, uglajenega prostora na poti, kjer je bilo njih navadno igralno torišče.

Vpičili so na sredi količ in ga dobro zabili v zemljo. Na vrhu je bil pločasto prirezan, da so nanj lahko zložili v stolpič toliko novcev, kolikor jih je bilo treba.

Vsak je segel v nebogati žep in postavil svoj novce na količ, in sicer tako, da je bila podoba na vrhu, zdolaj pa napis. Čudilo se je pa le redko, da so igrali z denarjem, ker ga navadno niso imeli; večinoma so uporabljali gumbce, katere so, če je bilo treba, celo od hlaž odrezavali. Ko je bilo nastavljenno, so žrebali, kdo bo prvi na vrsti, kdo drugi itd. Prvi je bil Miha. Vzel je priličen krontelj, se oddaljil na določeno mesto in zalučal krontelj v količ. Zadel je dobro in denar se je raztresel po tleh. Vsi so se zagrali gledat, kaj in kako. Dva novca sta bila ugodno preobrnjena. Dva ne. Prva je pobral in shranil: dobljena sta bila. Druga dva so zopet naložili na količ. Sedaj je prišel na vrsto Pavlek, pa ni zadel količa. »Ničla!« so vzkliknili drugi in se mu škodoželjno smejali. Za Pavlekom je prišel Jakec. Tudi njemu se ni posrečilo. Zadnji je bil Vanček. Zadel je in dobil enega. »Pri svojem sem!« je pripomnil.

(Nadaljevanje prihodnjic.)

ZA NAŠE DELO

Kako je trjeba runat s konjem pozimi?

Več kot kakšen kmet misli, da če človek pozim počiva an malo djela, bi muoru počivat tud njegov konj. Tako mišljene nje pravo, zak če traja zima dougo cajta an je hljeu u katjerem stoji konj preveč gorak, bo zgubiu konj muoč an se lahko tud zdravje pokvar.

Konj, ki je navajen vozit, se ne smije pozim u hljevu zdebelit; zdebeli pa se sigurno, če stoji pozim u hljevu brez djela an je iz pounih jasil. Če se konj zdebeli, začne težkuo dihat, kri se mu po žilah ne pretaka lepuo an muskolni an kite mu zaspijo. Tud koža nje več takuo ljepa, čeglih se ga čisti s krtačo. Tak konj potlé rata delikaten an rad ušafa boljšni glih takuo kot človek, če sedi nimar u gorkim pratoru.

Kar se takega konja na pomlad zapne u voz, je sprva takuo žiu an hiter, de se muora daržat nimar redline nategnjene, a tuole traja le malo cajta, zak konj je zgubiu muoč hitro. Če bi se takega konja malo po malem upnelo usak dan u zmeraj buj težak voz, potlé bi se konj, ki je pozim dougo cajta počivou, spet ravadou an bi uljekou spet takuo kot pred zimo.

Jih je dosti kmetou, ki pozim ne upenjajo konja, zak njemajo zanj djela. Če rjes nje djela za konja, ga je trjeba useglih od cajta do cajta upnet u prazen voz, de se parvadi ulačit voz an de se sprehod. Tud če konj ne djela mu je trjeba dat zadost fuotra. Pravilno je, de se daje konju usak dan tulku fuotra kulkor je ta u razmjerju za djelom, ki ga naprav. Ne smijeta pa mislit, de če konj pozim ne djela, de zatuo ne potrebuje fuotra.

De ne bo zarjavelo željezo

De ne bo zarjavelo željezo na kmetijskim orodju ga je trjeba sadá, če tistega še njesta nardil, očistit an potlé namažat z mazliom, ki se ga nardi iz loja an malo smole. Tuole use skupaj raztopite na ognju an potlé še gorko namažite po železu.

Če se kravi zlomi ali ji pade proč ruog

Par živini, ki ima rojge (krava, vol, koza) je nasajen ruog na ruogovo kuost. Če pade ruog sam proč pravilno, de se je sre. Ruog se pa zlomi, če se zlomi tud njegova kuost. Če se odbije an popounoma pade dol ruog od kosti, ne smijete mislit, de se bo prirastou an zatuo bi bli usak poskus zaman. Če je pa ruog samou na adni strani odbit, a se na

drugim kraju še dobro darži, se še lahko priraste, če se poveže tarduo s povojem an se pazi, de se živina ne udari še ankrat na tisti kraj.

Če pade proč ruog mladi živini, se čez ljeo dni skoraj več ne pozna; par stari živini pa postane ruog buj kriju. Kar se je ruog sneu dol je trjeba odstranit koščke mesa proč s škarjami, ruogovo kuost (živec - nervo) oprat z lizolovo vodo al almanj z ažejdovo vodo, ga potlé namažat z oljem al mastjo an zavezat.

Zlomljeno ruogovo kuost se spozna hitro, zak se jo lahko premakne z roko. Nalomljena (počena) kuost, ki se na adni strani še dobro darži kože, se lahko pod povojem zaraste. Če pa je čisto odpadla, al če dol stoji an se prou malo darži, se ne priraste več an je narbuojs, de se jo odrježe al odžaga. Potlé je trjeba očedit

use kuostne marvice, oprat rano z lizolovo vodo, položit nanjo u lizolovi vodi namočeno čisto linovo cunjio, povarh lošti malo bombaža an povit s precej široko obvezo. Usak dan al usaki drugi dan je trjeba odvit proč, očistit rano na tako vižo kot smo prej povjedal an spet zavezat.

Kako se okna tardo zaprejo?

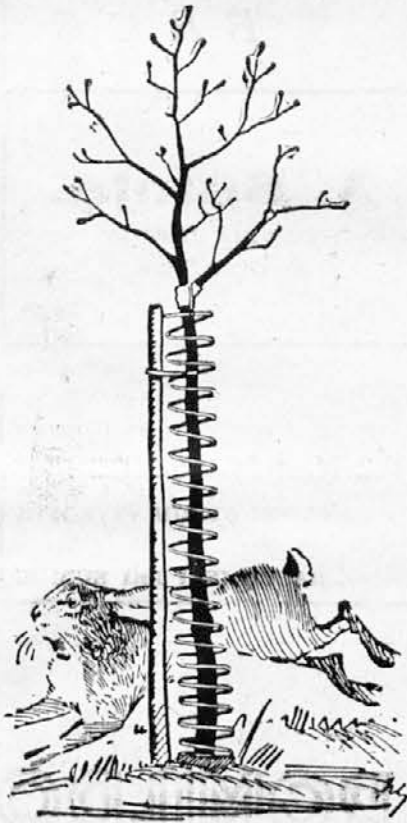
Namažite okvire (telaje) od oken na tistih krajih, kjer se okno zapjera z limom, potlé pa dajte gor dva centimetra široke an precej debele kose bombaža. Zeprite okno takuo, de toučete na lahko s kladvom, dok se okno ne bo lepuo zaperlo. Čez en par ur kar se bombaž dobro darži odrježite kulkor ga gleda von. Na to vižo se okna dobro zaprejo an vam ne bo neč koštalo.

Če zajci objedajo sadno drevje

U tistih krajih, kjer zapade snjeħ na visoko, napravijo lahko zajci na sadnem drevju veliko škodo, zak objedajo deblo. Če je drevo objedeno okuol an okuol je nevarno, de se posuši an zatuo muorate drevesu pomagat. Tuo napravite takuo, de use rane namažete z drevesno smolo,

ste mladike nardijo soku od drevesa en muost iz gorenjega kraja drevesa u ta dolenji kraj.

De pa prej zavarjete vaše drevje pred zajci, ki objedajo deblo je narbujs, de usako deblo od sadnega drevesa ogradite okuol an okuol s količi al pa jih ovijete okuol an okuol s železno nitjo takuo kot kaže tela silka.

GOSPODARSTVO

Tržni pregled

Kup po raznih italjanskih targih s kmetijskimi pardjelki nje pokazu u telim zadnjim cajtu posebnih izprememb. Cjene so več ali manj nimar na tisti stopnji. Sjerak, ki u začetku se je zdjelo, de bo podražiu je ostú nimar na tisti kupnim livelu. Plačujejo ga po 5500 do 6000 lir kuintal. Ušenica pa je podražila za kakih stuo lir na kuintal, takuo tud arž, ječmen an druge žitarice. Senuo je zlo popraševan an na zadnjim čedadskim targu so ga plačeval tud po 1300 lir na kuintal. Kaže, de ljetos senuo po usak dan dražje plačan.

Živina pa je padla s kupom an kaže, de ne bo šla gor. Tuole se je godilo zavoj tegá, ki sadá pride u Italijo, posebno u Furlanijo, dosti živine iz inozemstva. Živino vozijo iz Jugoslavije an iz Poljske za dobar kup an buojše suorte an tuo je pruzročilo veliko spremembo par kupu.

Maslo je podražilo za 50 do 80 lir po kile. Tuo je pa navadni pojau usako ljetó kađar so prazniki. Praseta njeso popraševani an po targih jih ponujajo po 250

Par katjeri gorkuoti je vino narbuo okusno

Kakor vjesta vino je naret iz več stanc an usaka od telih pride do največje veljave par določinem gradu gorkuote. Stara izkušnja učí, an katjero so potardil tud tisti, ki se zastopijo na tuo pravijo, de je bjelo vino za okus najbujše, če ima 11 gradou C, ardeče ali čarno pa 16 do 17 gradou C. Tuole je zlo važno, de vjedo posebno tisti, ki kupujejo vino.

Če se kokoši zapre goža

Dostikrat se godi, de postane goža par kokoši zlo tarda, napeta an velika, zak je kokoš preveč jedla, ali slabo prebavila, ali požerla kajšno tardo rječ. U takih premjerih se zdi, de se bo kokoš usak cajt zadušila; ne je več, stoji njerna u kuotu an darži klun na pou odpart iz katjerega se cedi ena smardljiva voda. Če se takuo godi vaši kokoši poskusite nabrano jed u goži malo zmečhat an jo s prstom spraviti nazaj (von) ali naprej u želodac. Potlé ji dajte večkrat po malo olja u klun an zelene solate. Če use tuole ne bo neč pomagalo an če je kokoš dosti vrjedna, prerježite gožo s škarjami, uzomita von jed, rano pa zašijete s svileno nitjo an namažite potlé z lizolovo vodo al s karbolnim oljem. Notar ulite malo navadnega olja. Rana se ponavad zlo hitro an lahko zaraste.

NASVJETI

Mobiljo, vrata an okenske telarje (okvirje) očistita zlo ljepo z gorko vodo u katjero sta ulili malo petrolja. Čudila se buosta kakuo čisto bosta imjel potlé.

Kup na debelo

ŽIVINA ZA ZAKOL

	Po kg.
Krave	L. 210 do 270
Voll	» 240 » 290
Jenice	» 250 » 280
Teleta	» 470 » 550
Ovce	» 150 » 190
Koze	» 100 » 120
Praseta	» 280 » 300

ŽIVINA ZA REJO

	Po glavi
Krave mlekarice	L. 135000 do 185000
Jenice breje	» 140000 » 190000
Praseta od 12 do 20 kg	» 3800 » 5500

PERUTNINA - ZAJCI - JAJCA

	Po kg.
Kokoši	L. 580 do 635
Piščanci	» 570 » 620
Race	» 520 » 580
Puravi (dindje)	» 480 » 560
Zajci	» 260 » 280
Jajca usako	» 45 » 48

ŽITARICE

	Po kuintalu
Ušenica	L. 7400 do 7600
Sjerak	» 5700 » 6100
Ušenična moka	» 8150 » 9350
Sjerkova moka	» 6800 » 7500
Ušenični otrobi	» 4800 » 5100

SENO

	Po kuintalu
Djetelsko seno	L. 2100 do 2400
Navadno seno	» 1350 » 1550

GRADBENI LES

	Po kubičnem m.
Bukovi hlođi	L. 13800 do 15200
Orjevovi hlođi	» 18500 » 19500
Čerješnjoivi hlođi	» 17500 » 18000
Smrjekovi hlođi	» 12500 » 14000
Kostanjevi hlođi	» 11500 » 12000
Jesenovi hlođi	» 21000 » 25000

DARVA

	Po kuintalu
Bukove darvá suhe	L. 1150 do 1270
Bukove darvá surove	» 950 » 1060
Druge mehke darvá	» 750 » 800
Bukovo oglje	» 2800 » 3000

SADJE AN ZELENJAVA

	Po kg.
Jábuca	L. 50 do 60
Hruške	» 50 » 60
Kostanj	» 40 » 50
Krompjer	» 30 » 40

SER AN MASLO

	Po kg.
Mlekarniško maslo	L. 1000 do 1110
Domače maslo	» 850 » 900
Šer do 2 mjesca star	» 420 » 450
Ser čez 2 mjesca star	» 550 » 650

Odgovorni urednik: *Tedóđi Vojmir*
Založnik: »Matajur« d. z o. z.)
Dovoljenje videmskega sodišča štev. 47
z dnem 26.7.1950
Tiska: Tiskarna L. Lucchesi - Gorica

Anton Aškerc: Kralj Atila in slovenska kraljica

Illustriral M. MEDVEČ

Kralj Atila, Hunov veliki voj, beneške ugleda ravnine; pohotnost užge mu do njih se takoj, zamečejo brz ga skomine.

»Prehodil zares sem že dosti sveta, podjarmil ga s svojim sem mečem: Krasnejše dežele pa, nego je ta, ni, bogme, je — to vam pa rečem!

»n ker je prelepa — ah, moja zato a zeinljica bodi slovenska! Dobiti je pač ne bo pretežko, žijca ji samo je ženska!

In Atila reče in zemlja bobni, vsa tresse se plan plodovita; to niso potresa podzemse moči, to konj so vam hunskih kopita!

Kobilic je roj na Benečijo pal, žre, pase po njej se poceni; to Hunov je divja in gladna drhal, ki krađe in ropa in pleni.

Kresovi po zemlji beneški goré, oj, svetli nebrojni kresovi; Bog vas se usmili, ubogi ljudje — gorijo vam vaši domovi!

Zveri prilomastile skok so na skok morit med ordeče beneške. Cuj krik njih in vik in jok, vzdih in stok! Koljó jih zverine človeške.

Hun vlada ob Náđiži bistri povsod, ni varnega več pred njim zida. Kje vojski domači zdaj tráni je kot? Kje zdaj ti, kraljica si, Vida?

Pod Krasom, kjer skalnata stena zija, kjer širi se Landrijska jama, tam vojska kraljičina tabor ima, tam našla skrivnišča je sama...

Pred Vido prijaše Hun kosmat in grđ: »Predaj se kar sama nam rada! Če nočeš, meč Atilcv tvoja bo smrt, pogine ti tabor od glada!

»Gladu in pesjanov se jaz ne bojim! Tu vzemi za dar si meh žita, k rojakom povrni tja hitro se ž njim, če vojska še vaša ni sita.

Cuj kolikor zrnja ti hrani ta meh, vreč žita še toliko imamo — po tajnih donašajo nam ga hodéh — nikdár se vam mi ne udamo!

Usiraši kralj Atila sam se zelo odgovora hrabrega Vide; Benečiji lepi da rajši slovo ter z dolgim nosom odide.

Ko Vida hotela pa peči je kruh, zmračí se prekrasno ji lice: Odnese bil Atilov je ogleduh poslednji ji mernik pšentce. —

Tránjava Slovencev današnji še dan tam zove se landrijska jama; spomtnja se dan, ko je beđal! Pečja, spominja kraljica se sama.

*Vesele božične praznike
in uspeha polno novo leto*

1953 žetijo:

Trgovina in mešanim blagom

Zdravlič Ernest

H L O D I Č

Pašon Ignacij

GOSTILNA

A Z L A

Gostilna PITANA

CEDRON PRI
SV. PETRU SLOVENOV

Gozdarska zadruga

MUZAC V TRSKI DOLINI

Batoja Emil

BREG - (Gorjani - Montenars)

Konzumna zadruga

B R D O

Siniko Dante

TRGOVINA JESTVIN

SEDLISCE

Zadružna mlekarna

BRDO

Deganuti Peter

AVTOPREVOZNIK

SV. PETER SLOVENOV

Zadružna mlekarna

TER

Korneljo Peter

AVTOPREVOZNIK

SV. PETER SLOVENOV

A. Batoja

TRGOVINA JESTVIN
IN GOSTILNA

TER

Marinič Pio

GOSTILNA

DOLENJE BRDO (GRMEK)

**Konzorcij
Terskega vodovoda**

TER

GRADBENO PODJETJE

BIRTIČ MIRKO

Sv. Peter Slovenov

Kancelier Humbert

GOSTILNA PRI STIRIH VETROVIH

KANCELIERI PRI SUBIDU

Kancelier Fortunat

TRGOVINA Z LESOM IN SENOM

SUBID

ZDRAVALIČ

GOSTILNA IN PEKARNA

H L O D I Č

**ZADRUŽNA
MLEKARNA**

B R E Z J E

Delavska zadruga

VISKORSA

G. Tomažin

GOSTILNA PRI MOSTU

DEBELEZ

ROMILDO MARINIČ

Gostilna na križišču

A Ž L A

FRANC KRIVEC

FOTO ATELJE

Via Vitt. Veneto, 2 - VIDEM

TVRDKA

G. BLASUTTO

LESNA INDUSTRIJA, ŽAGA, TOVARNA STOLOV
IN ZA EVAPORACIJO LESA

Gorica - Sv. Ivan ob Nadiži

GOZDARSKO
PODJETJE:

Miškorja & Tomažin

KARNAHTA

Friderik Debelež

AVTOIZVOŠČEK

DEBELEZ

SUKO ALOJZ

TRGOVINA IN GOSTILNA

FORCINJ

NIKOLAVČIČ

GOSTILNA

DOLNJI TRBIŽ

Gus Leopold

Trgovina s sadjem in zelenjavo

C E D A D

MARINIČ IN DREŠČAK

M L I N

G R M E K

Kormons Ivan

PEKARNA

PLATISCE

Sfiligoi Milan

VRAR IN ZLATAR

Via Aquileia - VIDEM

Bonini Jožef

GOSTILNA

Ljesa pri Hlodiču